

Forum Romanum

Náměstí zvané velké nebo římské (*magnum / romanum*), rozměrech 250m x 170m, původně bažinaté prostředí, jímž protékala říčka, místo mimo město, tvořilo přirozenou hranici Palatinu, oddělené od pahorků Capitolu a Quirinalu.¹ Výstavbou Velké stoky (*Cloaca maxima*) bylo FM odvodněno, a tak mohlo později sloužit jako trh, dějiště her - slavnostních i pohřebních. Na náměstí se vykonávala i spravedlnost, sem se tedy logicky soustředil veřejný život, bylo zde místo veřejných shromáždění tzv. *Comitium*, místo náboženského života (chrámy Saturna, Kastora, Januse, Vesty, oltář Vulkána) a úřad krále. Za dob republiky cca od 4. století se na fóru scházely politické strany, sídlo zde našla státní pokladna, archiv, trhy ale i zábava. Ke konci 4. st. se začaly objevovat různé druhy památníků na připomínku významných událostí státu a důležitých osobností.

Důležitost FM se ukazuje na umístění tzv. *Umbilicus urbis* – pupku města, středu světa, tedy alespoň toho římského, protože Řekové už jeden také měli, v Delfách a dříve. Kolem fóra se soustředila výstavba triumfálních oblouků, připomínající vítězství císaře a jeho lidu nad pokořenými národy.

Lacus Curtius

Doslovně *Curtiovo jezero*, takto se označuje část staveb ve středu Římského fóra, dnes zachovaná pouze fragmentárně. Antické zdroje se různí o postavě pověstného Curtia tradičně spojeného s vyobrazením na reliéfu - jezdce na klesajícím koni, kámen nese z druhé strany nápis. Jakkoliv se příběhy různí, jednotí je jedna věc – nadpřirozeno.

1) **Mettius Curtius** - byl sabinský jezdec, který zvolil útěk skrze močál, z kterého nakonec ne bez obtíží vyvázne, po přeskupení vojsk a hrozící srážce vběhly mezi Romulovy a Curtiovy jednotky sabinské ženy. 2) **Marcus Curtius** – pověst vypráví o náhlém otevření průrvy v zemi, což bylo pochopeno jako znamení od bohů, kteří si žádají od Římanů nejcennější věci, vzal odvahu za nejcennější věc a vrhnul se tam na koni. 3) **Caius Curtius** – nechal ohradit místo, kde uhodil blesk, konstrukcí na způsob studně (*puteal*).²

Během vlády císaře Augusta se již nedá hovořit o „*lacus*“, tj. vodě či močálu, místo je zastaveno oltáři na suché zemi. Sem Římané vhadzovali mince, aby se vyplnily jejich modlitby za císaře. Dle Platnera³ se tyto oběti vzdávaly podsvětním božstvům. Mezi důležité události sem patří vražda provedená spiklenci na císaři Galbovi 15. ledna 69 po Kr.

Lacus Iuturnae

Je pramenem nymfy Juturny, který vyvěrá v jižním rohu fóra na úpatí Palatinu. Pověst praví, že právě zde Kastor a Pollux oznámili vítězství a napojili své koně po bitvě u jezera Regilla roku 499 př. Kr., kde dopomohli k vítězství. Na západní straně tohoto pramene byl vystavěn chrám Dioskúřům. Voda vytékající z pramene Juturny měla mít blahodárné účinky, jméno nymfy se odvozuje od slovesa *iuvare*. Že toto místo sloužilo jako zdroj pitné vody a nejen ve starověku, dosvědčují dochované džbány.⁴

Tato část fóra byla přikryta pod silnými nánosy materiálů guanovitého typu. Byla odkryta na začátku dvacátého století. Výkopy odhalily nádrž 5x5 m, uprostřed se nachází obdélníková platforma - 1,78 m vysoká, 3m dlouhá a 2 m široká, na níž patrně stály sochy Dioskúřů a jejich koně, jejichž úlomky se na místě našly. Na okraji nádrže stál oltář zdobený ze čtyř stran reliéfy 1) Iupitera

¹ PLATNER, s. 230.

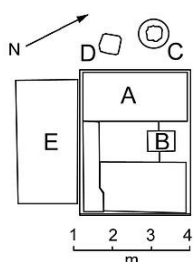
² BRTNICKÝ, s. 208.

³ PLATNER, s. 311-312.

⁴ BRTNICKÝ, s. 193-194.

třímajícího žezlo a blesk; 2) Leda s labutí; 3) Kastora a Polluxe; 4) Dianu luciferu (bohyni s planoucí pochodní).

Lapis niger & comitium

Místo označované jako černý kámen označuje konstrukci z černého mramoru, nalezenou na přelomu 19. a 20. st. Nález budí zaslouženě pozornost, protože se zdá být pověstným hrobem Romula, pokud se tedy nepřikláníme k mýtickému a posmrtnému zhvězdění zakladatele Říma. Jiní se toto místo označují za poslední místo odpočinku Hostilia, děda krále Tullia Hostilia nebo pastýře Faustula, který se ujal Romula a Réma.⁵ Nález dává více otázek než odpovědí.

Prostor je možné rozdělit na pět částí – a) oválný oltář ve tvaru písmene U, který byl pravděpodobně ozdobený patkami se lvy; b) menší kámen na oltáři; c) zbytek jehlanovitého sloupu z pátého století; d) čtyřstranný cippus na vrchu uražený s bustrofedonem; e) nádoba před oltářem.

Obecně se přijímá tvrzení, že dávný oltář byl původně zasvěcen Vulkánovi, stavba by mohla být velmi starým hrobním oltářem z 5.-3. st. Př. Kr.

Cippus je po stranách popsán archaickým nápisem provedeným bustrofedonem, tj. písmem střídavě vedoucím zprava doleva a naopak, jako když dobytek oře pole. Kolem zmínky slova *recei* tj. *regi* – panovaly spory, zda-li se význam vztahuje k funkci *rex sacrorum* z doby republiky nebo odkazuje na etruské krále, druhý názor převládá.⁶

Chrám Kastorů (Aedes Castoris)

Chrám se nachází v jihovýchodním cípu Fora romana v blízkosti Juturnina pramene, s nímž jej i historie vyprávěná výše. Chrám se rekonstruoval v druhém století př. Kr., chrám zdobily štukované sloupy a kazetový strop, na začátku 1. st. jej přestavoval Tiberius, Kaligula invenčně propojil chrám s Palatinem, takže svatyně zastupovala předpokoj, s Dioskúry po boku dovoloval svým poddaným se mu zde klanět. Claudius toto zrušil ve prospěch chrámové funkce, další přestavbou prošel za Domitiana, později ještě za Traiana. Jakkoliv četné byly zásahy, přesto se nám dochovaly pozůstatky především z doby Augusta.⁷

Chrám byl 32m široký a 49,5m dlouhý, po stranách lemován osmisloupím, vše z mramoru. Uvnitř chrámu byly také sloupy, podlaha zdobená černobílou mosaikou, ústřední úlohu zaujímaly sochy Dioskúrů.

V minulosti chrám sloužil nejen ke každoročním přehlídkám římských jezdců, ale i k senátním schůzím, jak za časů republiky, rovněž během císařství. Politika zde hrála nemalou roli, strany na vstupním schodišti zde jednak řečnily, zde si také mezi sebou vyřizovaly účty. Mimo chrám fungoval jako depozit státní pokladny i soukromých zdrojů, zde se uchovávaly standardní váhy a míry.⁸

Zdroje:

BRTNICKÝ, Ladislav. *Topografie starověkého Říma*. Praha: Čes. akademie, 1925, viii, 484 s.

⁵ BRTNICKÝ, s. 168.

⁶ GALSTERER

⁷ PLATNER, s. 103.

⁸ BRTNICKÝ, s. 192.

GALSTERER, Hartmut (Bonn). "*Lapis niger*." Brill's New Pauly. Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and , Helmuth Schneider. Brill Online, 2015. Reference. Masaryk University - Masarykova. 23 September 2015 <<http://referenceworks.brillonline.com/entries/brill-s-new-pauly/lapis-niger-e631300>>

HÖCKER, Christoph (Kissing). "*Lacus Curtius*." Brill's New Pauly. Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and , Helmuth Schneider. Brill Online, 2015. Reference. Masaryk University - Masarykova. 22 September 2015 <http://referenceworks.brillonline.com/entries/brill-s-new-pauly/lacus-curtius-e628090>

PLATNER, Samuel Ball. *A Topographical Dictionary of Ancient Rome*. London : Oxford University Press, 1929, xxiii, 609 s.